

BANK DAROMADLARI VA ULARNI KO'PAYTIRISH YO'LLARI

*Raimberdiyev Akmal – student,
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
Abduvahobov Shaxzod Xolmo'min o'g'li – assistent,
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti*

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada bank daromadlari tushunchasi, turlari, ularni ko'paytirish omillari va yo'llari batafsil o'rganilgan. Bank tizimining barqaror ishlashi va rivojlanishi ko'p jihatdan uning daromadlilikiga bog'liq ekanligi tahlil qilingan. Bank daromadlarini ko'paytirish uchun kredit portfelini kengaytirish, yangi bank xizmatlari va mahsulotlarini joriy etish, xarajatlarni qisqartirish, raqobatbardoshlikni oshirish, depozit bazasini kengaytirish, investitsion faoliyatni rivojlantirish, boshqaruv samaradorligini oshirish, raqamli texnologiyalardan foydalanish va xalqaro hamkorlikni kengaytirish kabi omillar va yo'llar ko'rib chiqilgan. Shuningdek, bank daromadlarini ko'paytirish bo'yicha amaliy tavsiyalar va milliy iqtisodiyotda banklarning rolini oshirish uchun takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: bank daromadlari, foiz daromadlari, komission daromadlar, kredit portfeli, depozit bazasi, investitsion faoliyat, raqamli texnologiyalar, raqobatbardoshlik.

Аннотация: В данной научной статье подробно изучены понятие и виды доходов банков, факторы и способы их увеличения. Проанализировано, что стабильная работа и развитие банковской системы во многом зависят от ее доходности. Рассмотрены такие факторы и способы увеличения доходов банков, как расширение кредитного портфеля, внедрение новых банковских услуг и продуктов, сокращение расходов, повышение конкурентоспособности, расширение депозитной базы, развитие инвестиционной деятельности, повышение эффективности управления, использование цифровых технологий и расширение международного сотрудничества. Также разработаны практические рекомендации по увеличению доходов банков и предложения по повышению роли банков в национальной экономике.

Ключевые слова: доходы банков, процентные доходы, комисионные доходы, кредитный портфель, депозитная база, инвестиционная деятельность, цифровые технологии, конкурентоспособность.

Abstract: This scientific article thoroughly examines the concept and types of bank income, factors, and ways to increase it. It analyzes how the stable operation and development of the banking system largely depend on its profitability. The factors and methods for increasing bank income, such as expanding the loan portfolio, introducing new banking services and products, reducing costs, increasing competitiveness,

expanding the deposit base, developing investment activities, improving management efficiency, using digital technologies, and expanding international cooperation, are considered. Practical recommendations for increasing bank income and proposals for enhancing the role of banks in the national economy are also developed.

Keywords: bank income, interest income, commission income, loan portfolio, deposit base, investment activity, digital technologies, competitiveness.

Bank tizimi istalgan mamlakatning iqtisodiy taraqqiyotida muhim rol o'ynaydi. U moliyaviy resurslarni to'plash va ularni samarali taqsimlashga xizmat qiladi. Shuningdek, banklarning faoliyati iqtisodiyotda muvozanatni ta'minlash va barqaror iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlashga yordam beradi. Shu bilan birga, banklarning moliyaviy barqarorligi va daromadlilikini ta'minlash ularning asosiy vazifalaridan biri hisoblanadi.

Bank daromadlari banklarning faoliyatidan olinadigan foydaning asosiy manbai bo'lib, ularning barqaror ishlashi va rivojlanishini ta'minlaydi. Bank daromadlari turli xil manbalardan shakllangan bo'lib, ularning asosiy turlari quyidagilardan iborat:

1. Foiz daromadlari - bu banklarning asosiy daromad manbai bo'lib, u kreditlar, qarzar, obligatsiyalar va boshqa moliyaviy aktivlardan olinadigan foizlardan iborat. Foiz daromadlari banklarning moliyaviy barqarorligini ta'minlash va ularning kapitalini kengaytirish uchun muhim ahamiyatga ega.

2. Komission daromadlar - bu banklarning turli xil xizmatlar ko'rsatishdan olinadigan daromadlar bo'lib, masalan, to'lov tizimlaridan foydalanish, akkreditivlar ochish, kafolat va boshqa majburiyatlar berish, depozit amaliyotlari va boshqalar.

3. Boshqa operatsion daromadlar - bu banklarning umumiy faoliyatidan olinadigan daromadlar bo'lib, masalan, valyuta ayirboshlash operatsiyalari, moliyaviy lizing, qimmatbaho qog'ozlar savdosi va boshqalar.

4. Nooperatsion daromadlar - bu banklarning asosiy faoliyati bilan bog'liq bo'lmagan daromadlar bo'lib, masalan, mulkni ijaraga berish, moliyaviy aktivlarni sotish va boshqalar.

Bank daromadlarining barcha turlari o'zaro bog'liq va bir-birini to'ldiradi. Shuning uchun, banklarning moliyaviy barqarorligini ta'minlash va ularning daromadlilikini oshirish uchun turli xil manbalarga e'tibor qaratish muhimdir.

Bugungi raqobatli moliya bozorida banklarning barqaror ishlashi va rivojlanishi ularning daromadlilikiga bevosita bog'liq. Bank daromadlarini oshirish esa moliyaviy barqarorlikni mustahkamlash, sarmoyalarni kengaytirish va yangi investitsion loyihalarni amalga oshirish imkonini beradi. Shuningdek, yuqori daromadlilik banklarning nufuzini oshiradi va ularning xizmatlariga bo'lgan ishonchni kuchaytiradi.

Bank daromadlarini ko'paytirish bir qator omillar bilan bog'liq bo'lib, ular quyidagilardan iborat:

1. Kredit portfelini kengaytirish - kredit operatsiyalari banklarning asosiy daromad manbai hisoblanadi. Shuning uchun, kredit portfelini kengaytirish va sifatli qarzlarni berish orqali banklarning foiz daromadlarini oshirish mumkin.

2. Yangi bank xizmatlari va mahsulotlarini joriy etish - bugungi raqobatli bozorda banklarning muvaffaqiyati ularning xizmatlari va mahsulotlarining xilma-xilligiga ham bog'liq. Yangi bank xizmatlari va mahsulotlarini joriy etish orqali banklarning komission daromadlarini oshirish mumkin.

3. Xarajatlarni qisqartirish - bank xarajatlarini qisqartirish orqali daromadlilikni oshirish mumkin. Buning uchun banklarning operatsion xarajatlarini, masalan, xodimlar sonini, ofis xarajatlarini va boshqalarni qisqartirish kerak bo'ladi.

4. Raqobatbardoshlikni oshirish - bugungi raqobatli bozorda banklarning raqobatbardoshligi ularning daromadlilikiga bevosita ta'sir qiladi. Raqobatbardoshlikni oshirish uchun banklarning xizmatlarini takomillashtirish, yangi raqamli texnologiyalarni joriy etish va boshqalar muhimdir.

5. Marketing strategiyalarini takomillashtirish - banklarning marketing strategiyalarini takomillashtirish orqali ularning mahsulot va xizmatlarini targ'ib qilish va yangi mijozlarni jalb qilish mumkin. Bu esa banklarning daromadlarini oshirishga yordam beradi.

Yuqoridagi omillarni hisobga olgan holda, banklarning daromadlarini ko'paytirish uchun kompleks choralar ko'rish muhimdir. Bu esa banklarning moliyaviy barqarorligini ta'minlash va ularning iqtisodiyotdagi rolini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Bugungi raqobatli moliya bozoridagi sharoitlarda bank tizimining barqaror ishlashi va rivojlanishi ko'p jihatdan uning daromadlilikiga bog'liq. Bank daromadlarini ko'paytirish esa moliyaviy resurslarni kengaytirish, yangi investitsion loyihalarni amalga oshirish, bank xizmatlarining sifatini oshirish va iqtisodiyotni qo'llab-quvvatlash imkonini beradi. Shu bilan birga, yuqori daromadlilik banklarning nufuzini mustahkamlaydi va ularning xizmatlariga bo'lgan ishonchni kuchaytiradi.

Bank daromadlarini ko'paytirish bir qator yo'llar orqali amalga oshirilishi mumkin. Ushbu yo'llarni quyidagicha bayon etish mumkin:

1. Depozit bazasini kengaytirish - banklarning asosiy manbalaridan biri depozitlar hisoblanadi. Shuning uchun, banklarning depozit bazasini kengaytirish orqali ularning moliyaviy resurslarini ko'paytirish va foiz daromadlarini oshirish mumkin.

2. Investitsion faoliyatni rivojlantirish - banklarning investitsion faoliyati, ya'ni qimmatbaho qog'ozlarga investitsiya qilish, moliyaviy lizing operatsiyalari va boshqalar ularning daromadlarini ko'paytirish manbai hisoblanadi. Shuning uchun, investitsion faoliyatni rivojlantirish orqali banklarning daromadlarini oshirish mumkin.

3. Boshqaruv samaradorligini oshirish - banklarning boshqaruv samaradorligini oshirish, ya'ni xodimlarning malakasini oshirish, yangi boshqaruv usullarini joriy etish, xarajatlarni qisqartirish va boshqalar orqali banklarning daromadlarini ko'paytirish mumkin.

4. Raqamli texnologiyalardan foydalanish - bugungi raqobatli bozorda raqamli texnologiyalardan foydalanish banklarning daromadlarini ko'paytirish uchun muhim ahamiyatga ega. Raqamli texnologiyalar orqali banklarning xizmatlarini takomillashtirish, xarajatlarni qisqartirish va yangi mahsulotlar yaratish mumkin.

5. Xalqaro hamkorlikni kengaytirish - banklarning xalqaro hamkorligini kengaytirish orqali ularning daromadlarini ko'paytirish mumkin. Xalqaro hamkorlik banklarning faoliyat doirasini kengaytiradi, yangi bozorlarni ochadi va ularning moliyaviy resurslarini kengaytiradi.

Yuqorida qayd etilgan yo'llar banklarning daromadlarini ko'paytirish uchun kompleks choralar ko'rilishini taqozo etadi. Bu esa, o'z navbatida, banklarning moliyaviy barqarorligini mustahkamlash va ularning iqtisodiyotdagi rolini oshirishga xizmat qiladi.

Bank tizimining barqaror ishlashi va rivojlanishi mamlakat iqtisodiyotining salohiyatini belgilovchi muhim omillardan biridir. Banklarning daromadlilikini oshirish esa moliyaviy resurslarni kengaytirish, investitsion loyihalarni amalga oshirish, bank xizmatlarining sifatini yaxshilash va aholi turmush darajasini oshirishga xizmat qiladi. Shuning uchun, bank daromadlarini ko'paytirish masalasi doimo dolzarb bo'lib kelgan va kelajakda ham bunday dolzarbligini saqlab qoladi.

Bugungi raqobatli moliya bozoridagi sharoitlarda bank daromadlarini ko'paytirish uchun bir qator amaliy tavsiyalar va takliflarni ilgari surish muhimdir. Ushbu tavsiyalar va takliflar quyidagilardan iborat:

1. Bank daromadlarini ko'paytirish bo'yicha amaliy tavsiyalar:

- Kredit portfelini diversifikatsiya qilish va sifatli qarzlarni berish;
- Depozit bazasini kengaytirish uchun samarali usullarni qo'llash;
- Investitsion faoliyatni rivojlantirish va diversifikatsiya qilish;
- Boshqaruv samaradorligini oshirish va xarajatlarni nazorat qilish;
- Raqamli texnologiyalardan foydalanish va innovatsion bank xizmatlarini joriy etish;
- Marketing strategiyalarini takomillashtirish va mijozlarga yo'naltirilgan siyosatni olib borish.

2. Milliy iqtisodiyotda banklarning rolini oshirish bo'yicha takliflar:

- Banklarning moliyaviy barqarorligini mustahkamlash uchun qonunchilik bazasini takomillashtirish;
- Banklarning investitsion faoliyatini rag'batlantirish uchun imtiyozlar berish;

- Bank nazorati va boshqaruvini takomillashtirish orqali banklar faoliyatining shaffofligini oshirish;
- Banklarning xalqaro hamkorligini kengaytirish uchun shart-sharoitlar yaratish;
- Banklarning iqtisodiyotdagi rolini kuchaytirishga qaratilgan davlat dasturlarini ishlab chiqish.

Yuqorida qayd etilgan amaliy tavsiyalar va takliflarni amalga oshirish orqali banklarning daromadlilikini oshirish va ularning iqtisodiyotdagi rolini kuchaytirish mumkin bo'ladi. Bunday choralar banklarning moliyaviy barqarorligini mustahkamlash, investitsion faoliyatini qo'llab-quvvatlash va aholi turmush darajasini oshirishga xizmat qiladi.

Ushbu tadqiqot davomida bank daromadlari tushunchasi va turlari, ularni ko'paytirish omillari va yo'llari batafsil ko'rib chiqildi. Shuningdek, bank daromadlarini ko'paytirish bo'yicha amaliy tavsiyalar va milliy iqtisodiyotda banklarning rolini oshirish bo'yicha takliflar ishlab chiqildi.

Xulosa qilib aytganda, bank daromadlarini ko'paytirish iqtisodiyotning barqaror o'sishini ta'minlash, aholining turmush darajasini oshirish va mamlakatning investitsion salohiyatini kuchaytirish uchun muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, banklarning moliyaviy barqarorligi va daromadlilikini oshirish uchun kompleks chora-tadbirlar ko'rish zarur. Bu esa, o'z navbatida, mamlakatning iqtisodiy rivojlanishiga munosib hissa qo'shadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR VA INTERNET MANBALARI:

1. Rahimov Muhammadnosir Rustam o'g'li, BANK TIZIMI DAROMADLARI, XARAJATLARI VA DAROMADLILIK KO'RSATKICHLARI TAHLILI, RESEARCH AND EDUCATION ISSN: 2181-3191 VOLUME 1 | ISSUE 1 | 2022
2. Maxmudova Maftuna Zokirjon qizi, TIJORAT BANKLARIDA DAROMAD VA XARAJATLAR HISOBI, Educational Research in Universal Sciences ISSN: 2181-3515 VOLUME 2 | SPECIAL ISSUE 14| 2023
3. Rajabboyev Botirjon, Ahmadjonov Oybek, Numonov Fayzulla, JAHON BANKI VA UNING TUZILISHI, BOSHQARUV TIZIMI, MOLYAVIY DAROMADI, PUL AYLANMASI. ISLOM MOLİYASI, Ta`Lim Fidoyilari-Respublikailmiy-Metodik Jurnal ISSN: 11.NOVEMBER .
4. Абдувахобов Шахзод Холмўмин уғли, Possibilities of Increasing the Activity of Banks in the Securities Market, Journal of Advanced Research and Scientific Progress (JARSP), Volume 02 Issue: 03/2023 ISSN: 2751-7551 (159-162)
5. Абдувахобов Шахзод Холмўмин уғли, Analysis of Existing Management Mechanisms and Assessment Methods of The Bank's General Financial Risk, Journal of Intellectual Property and Human Rights, Volume:02 Issue: 05/ May-2023, ISSN:2720-6882 (227-231)
6. Абдувахобов Шахзод Холмўмин уғли, Improvement of Investment Activities in the Service Sector, Journal of Innovative Studies of Engineering Science (JISES), Volume:02 Issue:03/2023 (53-58)

7. Абдувахобов Шахзод Холмўмин уғли, Factors Causing Credit Risks in Commercial Banks and Their Assessment, Journal of Intellectual Property and Human, Volume:02 Issue:05/May-2023 ISSN:2720-6882 (221-226)
8. Sharipova N. D., Asadova S. D. THE ROLE OF BANKS IN THE MODERN MONETARY SYSTEM //Procedia of Theoretical and Applied Sciences. – 2023. – Т. 6. – С. 55-62.
9. Шарипова Н.Д., Чориев Я.А. СТРАХОВАНИЕ БАНКОВСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ //International Journal of Advanced Research in Education, Technology and Management. -2023- Т.2. - С. 92-99.
10. Sharipova N. D., Jurayev I. S. THEORETICAL FOUNDATIONS OF MONETARY POLICY// INTERNATIONAL JOURNAL OF INNOVATIONS IN ENGINEERING RESEARCH AND TECHNOLOGY. – 2023. -Т. 10. -С. 171-173.
11. Sharipova N. D., Aliboyev L.Sh. THE IMPORTANCE OF ANTI-INFLATIONARY POLICY AND INFLATION TRADING IN UZBEKISTAN// INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY JOURNAL FOR RESEARCH & DEVELOPMENT. -2023. -Т. 10. -С. 92-94.
12. Tursunov, F. M. (2023). TIJORAT BANKLARIDA MASOFAVIY BANK
13. XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH MUAMMOLARI VA ULARNI
14. BARTARAF ETISH AHAMIYATI. SCHOLAR, 1(30), 75–81.
15. Tursunov Faridun Mustafoyevich. (2023). OPPORTUNITIES FOR REMOTE BANKING SERVICES TO GROW IN REPUBLIC OF UZBEKISTAN'S COMMERCIAL BANKS. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 11(11), 4–7.
16. Каримова А.М., Махсудов О.Ш. Assessment of the Current State of the Market and Procedure For Lending to Subjects of Tourism Services of the Republic of Uzbekistan / Яшил иқтисодиёт ва тараққиёт журналі, 2023-йил, октябрь, 10-сон, 79-83.
17. Ниязов З. Д., Махсудов О.Ш. Investment attractiveness of the enterprise, as well as factors influencing its development in the economy of Uzbekistan./ Иқтисодиёт, молия ва инновациялар халқаро илмий журналі, декабрь 29, 2023 1(4) сон, 47-55.
18. Каримова А.М., Ниязов З. Д. Махсудов О.Ш. Кредитная поддержка инновационного развития / SCHOLAR 1(32) сон, ноябрь 2023, 171-179.
19. www.cbu.uz - O‘zbekiston Respublikasi markaziy banki.
20. www.wikipedia.org -Eensiklopediya.
21. www.finlit.uz - Moliyaviy savodxonlik platformasi.